МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра (циклова комісія) економіки України

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Завідувач кафедри економіки України

проф. Гринів Л.С. _____

"31" серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка України

освітній рівень — бакалавр

галузь знань — 05 "Соціальні та поведінкові науки"

спеціальність — 051 "Економіка"

спеціалізація — "Бізнес-економіка"
"Економіка та правове регулювання в бізнесі"
"Економічна аналітика та бізнес-статистика"
"Економічна кібернетика"
"Міжнародна економіка"

освітня програма — "Економіка"

Факультет — економічний

2022 – 2023 навчальний рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра (циклова комісія) економіки України

"**ЗАТВЕРДЖУЮ**"

Завідувач кафедри економіки України

проф. Гринів Л.С._____
"_____" серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка України

освітній рівень	бакалавр
галузь знань	05 "Соціальні та поведінкові науки"
спеціальність	051 "Економіка"
спеціалізація	"Бізнес-економіка" "Економіка та правове регулювання в бізнесі" "Економічна аналітика та бізнес-статистика" "Економічна кібернетика" "Міжнародна економіка"
освітня програма	"Економіка"
Факультет	економічний

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни “Економіка України” для студентів спеціальності 051 “Економіка” спеціалізації “Бізнес-економіка”, “Економіка та правове регулювання в бізнесі”, “Економічна аналітика та бізнес-статистика”, “Економічна кібернетика”, “Міжнародна економіка”.

Розробники: М. В. Кічурчак, професор кафедри економіки України, доктор економічних наук, професор.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри економіки України

Протокол від “___” серпня 2022 року № 1

© Кічурчак М.В., 2022 рік
© ЛНУ ім. І.Франка, 2022 рік

1. Опис навчальної дисципліни “Економіка України”

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 3</td><td>Галузь знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”</td><td colspan="2">нормативна</td></tr>
<tr><td>Модулів – 2</td><td></td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Змістових модулів – 2</td><td rowspan="4">Освітній рівень: бакалавр</td><td>1-й</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферат
Загальна кількість годин – 10</td><td>1-й</td><td></td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин – 90</td><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="12">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 3
самостійної роботи студента – 3,6</td><td rowspan="12">Спеціальність:
051 “Економіка”

Спеціалізація:
“Бізнес-економіка”
“Економіка та правове регулювання в бізнесі”
“Економічна аналітика та бізнес-статистика”
“Економічна кібернетика”
“Міжнародна економіка”</td><td>32 год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>16 год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>42 год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання</td></tr>
<tr><td colspan="2">10 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю:</td></tr>
<tr><td>екзамен</td><td></td></tr>
</table>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Економіка України належить до складних і відкритих систем, що вимагає врахування політичних, економічних, правових, соціальних та історичних чинників її розвитку.

Мета: вивчення теоретичних і прикладних засад функціонування національної економіки в умовах її реформування та післявоєнної відбудови, що орієнтоване на виявлення чинників, проблем та особливостей її розвитку, розкриття сучасних моделей реформування, аналіз економічних і соціальних наслідків реформ та військової агресії.

Завдання: оволодіння фаховими знаннями про механізми функціонування національної економіки України в умовах її реформування та післявоєнної відбудови, формування економістів-державотворців.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати про:

- предмет і методологічні засади вивчення економіки України;
- економічні теорії та чинники розвитку національної економіки;
- державні інституції та механізми регулювання економіки України;
- структурні зміни в національній економіці та особливості регіональної політики;

- формування ринкового середовища та інституційні перетворення в економіці України;
- фінансову систему та основні засади фінансової політики;
- зайнятість населення і найважливіші напрями соціальної політики в економіці України;
- перспективні моделі розвитку економіки України;
- зовнішньоекономічну стратегію розвитку економіки України.

вміти:

- застосовувати понятійний апарат і методологію дослідження навчальної дисципліни "Економіка України";
- визначати особливості і проблеми економічного і соціального розвитку України;
- аналізувати сучасний стан розвитку окремих галузей і сфер української економіки;
- з'ясовувати можливі шляхи розв'язання проблем розвитку економіки України;
- обґрунтовувати використання інструментарію макроекономічної політики для регулювання процесів господарського життя в національній економіці;
- визначати найважливіші пріоритети і напрями економічної політики України.
- виявляти наслідки впливу суб'єктів господарювання на екологічну ситуацію в українській економіці;
- враховувати влив глобалізаційних процесів на розвиток вітчизняної економіки.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК2	Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК1	Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.
СК5	Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

Програмні результати навчання:

ПРН1	Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати

	верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти 8 користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.
ПРН2	Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.
ПРН3	Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.
ПРН4	Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.
ПРН5	Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).
ПРН6	Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.
ПРН7	Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.
ПРН8	Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.
ПРН9	Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.
ПРН10	Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.
ПРН11	Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.
ПРН12	Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
ПРН14	Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.
ПРН15	Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні
ПРН20	Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.
ПРН21	Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.
ПРН22	Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.
ПРН23	Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення
ПРН24	Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

З метою своєчасного включення питань, пов'язаних з останніми досягненнями економічної науки, кафедрі економіки України надається право вносити обґрунтовані зміни до тематичного плану курсу у межах загального бюджету часу, що передбачений навчальним планом на вивчення дисципліни. Усі зміни, що вносяться до програми, попередньо обговорюються на засіданнях кафедри економіки України.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні та прикладні засади вивчення економіки України

Т Е М А 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОДОЛОГІЯ І ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сутність і компоненти національної економіки. Предмет і методологія вивчення національної економіки. Умови виникнення й розвитку національної економіки. Найважливіші ознаки національної економіки.

Національна економіка в системі економічного знання та її зв'язок з іншими науками. Функції національної економіки як науки. Наукова систематизація М. Туган-Барановського. Національна економіка та економічна теорія.

Стан, джерела і завдання вивчення економіки суверенної України. Головні напрями пост-воєнної відбудови економіки України.

Т Е М А 2. ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ НАПЕРЕДОДНІ ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Макроекономічна динаміка, її чинники та спад ефективності. Розбалансованість та диспропорції розвитку національної економіки.

Ресурсний дефіцит і науково-технічний прогрес. Необхідність науково-технічного прогресу та його особисті в Україні.

Стан навколишнього середовища і криза еколого-економічних систем. Причини погіршення екологічної ситуації в Україні.

Економічне становище населення і мотивація праці. Політика доходів і показники добробуту населення України у складі СРСР. Розвиток тіньової економіки в СРСР як альтернативного джерела доходів.

Внутрішня і зовнішня за інтегрованість економіки України в господарській системі СРСР. Найважливіші ознаки колонізації економіки України.

Т Е М А 3. ЕКОНОМІЧНІ ТЕОРІЇ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Теорії національної економіки. Погляди меркантилістів, фізіократів і класичної школи на національну економіку. Національна економіка у поглядах представників соціалістичного напряму та К. Маркса. Історична школа про національну економіку. Неолібералізм і національна економіка. Сучасні економічні теорії про національну економіку. Внесок відомих українських вчених-економістів у розвиток теорії національної економіки.

Чинники розвитку економіки України. Людський потенціал України та його головні складові. Демографічна ситуація в Україні. Стан здоров'я населення України. Освітній потенціал і матеріальний добробут населення України. Грошові доходи населення, їх структура і динаміка в економці України. Капітал і його роль у розвитку економіки України. Зміна структури основного капіталу в суверенній Україні. Природні ресурси України, їхнє значення у розвитку економіки. Земельні ресурси України. Енергетичні ресурси України. Інші види природних ресурсів.

Структурна перебудова національної економіки та її найважливіші напрями. Економічні втрати людського потенціалу, фізичного і природного капіталу економіки України під час війни та головні підходи до його відновлення.

Т Е М А 4. ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Регуляція і дерегуляція економіки України. Перехідна економіка, найважливіші моделі переходу до ринкової системи господарювання в Україні. Особливості формування ринкової системи господарювання в економіці України.

Основні етапи і проблеми реформування національної економіки. Валовий внутрішній продукт, його структура і динаміка в економіці України. Державна політика забезпечення економічного зростання. Причини виникнення економічної кризи в економіці України у 1990-х рр. Реформування економіки України в умовах війни.

Регіональна політика і децентралізація в національній економіці. Мета та принципи її формування, стратегічні орієнтири та завдання на шляху удосконалення регіональної політики. Бюджетно-територіальна децентралізація та економіка розвитку територій та її став в умовах війни.

Найважливіші завдання побудови соціальної ринкової системи господарювання в Україні на сучасному етапі. Стратегічні та тактичні пріоритети. Світова фінансово-економічна криза, її вплив на економіку України. Роль держави у мінімізації негативних наслідків світової фінансово-економічної кризи в економіці України. Стратегія економічної відбудови економіки України після війни

Т Е М А 5. ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Приватизація та її роль у здійсненні інституційних перетворень в економіці України. Роздержавлення і приватизація, їхні найважливіші завдання. Головні етапи здійснення приватизації в економіці України. Сертифікатна приватизація, її завдання та недоліки. Державна програма приватизації на 2010-2014 рр. Основні підходи до приватизації великих і стратегічних підприємств в економіці України. Приватизація в умовах війни.

Підприємництво та його становлення в Україні. Етапи розвитку підприємництва в економіці України. Регуляторна політика розвитку підприємництва в Україні. Розвиток підприємництва в умовах війни.

Антимонопольна політика і розвиток конкуренції в Україні. Головні типи монополістичних формувань в Україні напередодні проголошення незалежності. Антимонопольне законодавство України і його роль у розвитку конкуренції. Антимонопольний комітет України, його найважливіші функції. Природні монополії та їх функціонування в економіці України. Актуальні завдання формування конкурентного середовища та розвитку конкуренції. Формування конкурентного середовища в умовах війни.

Т Е М А 6. ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Зайнятість населення, її структура і динаміка в економіці України. Особливості зайнятості населення в економіці Україні. Найважливіші напрями реалізації політики зайнятості населення в економіці України на сучасному етапі. Політика зайнятості в умовах війни

Безробіття та його особливості в економіці України. Причини виникнення безробіття та його динаміка в економіці України. Соціальні та економічні наслідки безробіття в економіці України. Чинники безробіття в економіці України в умовах війни.

Становлення ринку праці в економіці України. Чинники, що впливають на функціонування ринку праці в національній економіці. Найважливіші сегменти ринку праці в економіці України. Проблеми реформування ринку праці у вітчизняній економіці. Державне регулювання ринку праці в економіці України. Розвиток ринку праці в умовах війни.

Соціальна політика та її найважливіші складові в економіці України. Найголовніші пріоритети та стратегічні орієнтири соціальної політики в економіці України. Інструменти реалізації соціальної політики в національній економіці. Соціальна політика в умовах війни.

Система соціального захисту населення в економіці України. Пенсійна реформа в Україні та її основні напрями. Головні етапи становлення системи соціального захисту в Україні. Система соціального захисту населення в умовах війни

Чинники і політика становлення середнього класу в економіці України. Функції середнього класу в національній економіці. Стратегія подолання бідності в економіці України. Особливості бідності в економіці України під час війни.

Змістовий модуль 2. Моделі розвитку економіки України

Т Е М А 7. ФІНАНСОВА і ГРОШОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Фінансова система та основні засади фінансової політики в економіці України. Структура фінансової системи України. Вплив фінансової політики на найважливіші складові економіки України. Заходи фінансової політики в економіці України в умовах війни.

Бюджетна система економіки України. Принципи функціонування бюджетної системи України. Головні етапи становлення сучасної бюджетної системи в Україні. Державний борг, його структура і динаміка в Україні. Напрями реформування бюджетної системи в економіці України. Бюджетна система України в умовах війни.

Податкова система та політика в національній економіці. Найважливіші етапи створення сучасної податкової системи в Україні. Головні завдання реформування податкової системи України. Стратегія реформування податкової системи України. Реформування податкової системи України в умовах війни.

Грошова система в економіці України. Основні етапи становлення грошової системи в економіці України. Чинники доларизації грошової системи України.

Інфляція та її чинники в економіці України. Напрями поліпшення функціонування грошової системи України на сучасному етапі. Чинники функціонування грошової системи України в умовах війни.

Банківська система економіки України. Основні етапи становлення банківської системи України. Вплив банківської системи на процес організації грошового обігу в національній економіці України. Перспективи розвитку банківської системи в національній економіці в умовах війни.

Грошово-кредитна політика та її найважливіші засади. Національній банк України та його функції. Інструментарій здійснення грошово-кредитної політики в національній економіці України. Грошово-кредитна політика під час війни в Україні.

Т Е М А 8. ПРОМИСЛОВІСТЬ І ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Місце і роль промисловості в економіці України. Зміни у структурі промисловості України за роки незалежності. Причини деформацій структури промисловості в Україні. Розвиток промисловості України в умовах війни.

Розвиток базових галузей промисловості України за роки незалежності. Електроенергетична галузь України. Вугільна промисловість України. Нафтогазова галузь України. Хімічна промисловість України. Гірничо-металургійний комплекс України. Машинобудування в Україні. Стан базових галузей економіки України в умовах війни.

Формування і реалізація державної промислової політики в Україні. Найважливіші завдання сучасної промислової політики України. Особливості післявоєнної економічної відбудови промисловості України.

Т Е М А 9. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Місце і роль сільського господарства в економіці України. Розвиток сільського господарства України за роки незалежності. Особливості функціонування сільського господарства в умовах членства України у Світовій організації торгівлі. Стан розвитку сільського господарства в умовах війни та його післявоєнної відбудови.

Основні напрями аграрної політики в Україні. Проблеми реформування сільського господарства в економіці України. Земельна реформа та зміна форм власності у сільському господарстві. Розвиток нових форм господарювання на селі. Заходи аграрної політики в Україні під час війни.

Формування і функціонування аграрного ринку в економіці України. Інфраструктура аграрного ринку та її найважливіші функції. Проблеми та перспективи формування інфраструктури аграрного ринку в економіці України до, під час і після війни.

Т Е М А 10. МОДЕЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Інвестиції та основні напрями інвестиційної політики в економіці України. Пріоритетні сфери та напрями інвестування в економіці України. Проблеми

залучення інвестицій в економіку України. Іноземні інвестиції, їх структура і динаміка в економіці України. Державна політика по залученню іноземних інвестицій в національну економіку. Залучення іноземних інвестицій в економіку України в умовах кризи. Заходи інвестиційної політики в Україні до та після війни.

Сутність інноваційної моделі розвитку національної економіки. Умови переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки України. Основні напрями структурно-інноваційної політики України. Формування національної інноваційної системи в Україні. Функції національної інноваційної системи. Перспективні напрями інноваційної політики в Україні в умовах післявоєнної відбудови її економіки.

Т Е М А 11. МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО ЗБАЛАНСОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Екологічна ситуація в національній економіці та реалізація моделі екологічно збалансованої економіки. Ноосферна модель екологічно збалансованого розвитку економіки України. Економіко-екологічна оцінка збитків, завданих війною.

Державна екологічна політика та напрями її розвитку. Проблеми і основні напрями реалізації екологічної політики в економіці України до, під час та після війни.

Організаційно-правові засади формування екологічно збалансованої економіки в Україні. Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України.

Т Е М А 12. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Зовнішньоекономічна стратегія та її складові. Національні інтереси України у сфері міжнародних відносин. Зовнішньоекономічна політика та її найголовніші пріоритети в Україні. Місце України у світовому економічному просторі. Зовнішня торгівля, її структура та динаміка в Україні. Платіжний баланс України, його динаміка та структура. Вплив глобалізації на розвиток економіки України. Модернізація вітчизняної економіки в умовах глобалізації. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні під час і після війни.

Співробітництво України з міжнародними організаціями. Міжнародна економічна інтеграція України. Стратегія співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями. Напрями співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями під час і після війни.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні та прикладні засади вивчення економіки України												
Тема 1. Предмет, методологія і завдання вивчення економіки України	6	2	1			3						
Тема 2. Економіка України напередодні проголошення незалежності	6	2	1			3						
Тема 3. Економічні теорії та чинники розвитку економіки України	8	3	2			3						
Тема 4. Державні механізми регулювання економіки України	7	2	1			4						
Тема 5. Інституційні перетворення в економіці України	8	3	1			4						
Тема 6. Зайнятість населення та основні напрями соціальної політики в економіці України	10	4	2			4						
Разом – зм. модуль 1	45	16	8			21						
Змістовий модуль 2. Моделі розвитку національної економіки України												
Тема 7. Фінансова і грошово-кредитна системи економіки України	10	4	2			4						
Тема 8. Промисловість і промислова політика в економіці України	8	3	1			4						
Тема 9. Сільське господарство та основні напрями аграрної політики в економіці України	7	2	1			4						
Тема 10. Модель інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України	7	3	1			3						
Тема 11. Модель формування екологічно збалансованої економіки України	6	2	1			3						
Тема 12. Зовнішньоекономічна стратегія розвитку України	7	2	2			3						
Разом – зм. модуль 2	45	16	8			21						
Усього годин	90	32	16			42						
Модуль 2												
ІНДЗ			-	-		-						
Усього годин	90	32	16			42						

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	**Тема 1. Предмет, методологія і завдання вивчення економіки України**	1
	Сутність і компоненти національної економіки.	
	Національна економіка в системі економічного знання та її зв'язок з іншими науками.	
	Стан, джерела і завдання вивчення економіки суверенної України.	
2.	**Тема 2. Економіка України напередодні проголошення незалежності**	1
	Макроекономічна динаміка, її чинники та спад ефективності.	
	Ресурсний дефіцит і науково-технічний прогрес.	
	Стан навколишнього середовища і криза еколого-економічних систем.	
	Економічне становище населення і мотивація праці.	
	Внутрішня і зовнішня за інтегрованість економіки України в господарській системі СРСР.	
3.	**Тема 3. Економічні теорії та чинники розвитку економіки України**	2
	Теорії національної економіки.	
	Чинники розвитку економіки України.	
4.	**Тема 4. Державні механізми регулювання економіки України**	1
	Регуляція і дерегуляція економіки України.	
	Основні етапи і проблеми реформування національної економіки.	
	Регіональна політика і децентралізація в національній економіці	
	Найважливіші завдання побудови соціальної ринкової системи господарювання в Україні на сучасному етапі.	
5.	**Тема 5. Інституційні перетворення в економіці України**	1
	Приватизація та її роль у здійсненні інституційних перетворень в економіці України.	
	Підприємництво та його становлення в Україні.	
	Антимонопольна політика і розвиток конкуренції в Україні.	
6.	**Тема 6. Зайнятість населення та основні напрями соціальної політики в економіці України**	2
	Зайнятість населення, її структура і динаміка в економіці України.	
	Безробіття та його особливості в національній економіці.	
	Становлення ринку праці в економіці України.	
	Соціальна політика та її найважливіші складові в економіці України.	
	Система соціального захисту населення в економіці України. Пенсійна реформа в Україні та її основні напрями.	
	Чинники і політика становлення середнього класу в економіці України.	
7.	**Тема 7. Фінансова і грошово-кредитна системи економіки України**	2
	Фінансова система та основні засади фінансової політики в економіці України.	
	Бюджетна система економіки України.	
	Податкова система та політика в національній економіці.	
	Грошова система в економіці України.	
	Банківська система економіки України.	
	Грошово-кредитна політика та її найважливіші засади.	
8.	**Тема 8. Промисловість і промислова політика в економіці України**	1
	Місце і роль промисловості в економіці України.	
	Розвиток базових галузей промисловості України за роки незалежності.	
	Формування і реалізація державної промислової політики в Україні.	
9.	**Тема 9. Сільське господарство та основні напрями аграрної політики в економіці України**	1
	Місце і роль сільського господарства в економіці України.	
	Основні напрями аграрної політики в Україні.	
	Формування і функціонування аграрного ринку в економіці України.	
10.	**Тема 10. Модель інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України**	1
	Інвестиції та основні напрями інвестиційної політики в економіці України.	

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Сутність інноваційної моделі розвитку національної економіки.	
11.	**Тема 11. Модель формування екологічно збалансованої економіки України**	1
	Екологічна ситуація в національній економіці та реалізація моделі екологічно збалансованої економіки.	
	Державна екологічна політика та напрями її розвитку.	
	Організаційно-правові засади формування екологічно збалансованої економіки в Україні.	
12.	**Тема 12. Зовнішньоекономічна стратегія розвитку України**	2
	Зовнішньоекономічна стратегія та її складові.	
	Співробітництво України з міжнародними організаціями.	
	Разом	**16**

6. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	**Тема 1. Предмет, методологія і завдання вивчення економіки України**	6
	Сутність і компоненти національної економіки.	
	Національна економіка в системі економічного знання та її зв'язок з іншими науками.	
	Стан, джерела і завдання вивчення економіки суверенної України.	
2.	**Тема 2. Економіка України напередодні проголошення незалежності**	6
	Макроекономічна динаміка, її чинники та спад ефективності.	
	Ресурсний дефіцит і науково-технічний прогрес.	
	Стан навколишнього середовища і криза еколого-економічних систем.	
	Економічне становище населення і мотивація праці.	
	Внутрішня і зовнішня за інтегрованість економіки України в господарській системі СРСР.	
3.	**Тема 3. Економічні теорії та чинники розвитку економіки України**	6
	Теорії національної економіки.	
	Чинники розвитку економіки України.	
4.	**Тема 4. Державні механізми регулювання економіки України**	6
	Регуляція і дерегуляція економіки України.	
	Основні етапи і проблеми реформування національної економіки.	
	Регіональна політика і децентралізація в національній економіці	
	Найважливіші завдання побудови соціальної ринкової системи господарювання в Україні на сучасному етапі.	
5.	**Тема 5. Інституційні перетворення в економіці України**	6
	Приватизація та її роль у здійсненні інституційних перетворень в економіці України.	
	Підприємництво та його становлення в Україні.	
	Антимонопольна політика і розвиток конкуренції в Україні.	
6.	**Тема 6. Зайнятість населення та основні напрями соціальної політики в економіці України**	6
	Зайнятість населення, її структура і динаміка в економіці України.	
	Безробіття та його особливості в національній економіці.	
	Становлення ринку праці в економіці України.	
	Соціальна політика та її найважливіші складові в економіці України.	
	Система соціального захисту населення в економіці України. Пенсійна реформа в Україні та її основні напрями.	
	Чинники і політика становлення середнього класу в економіці України.	
7.	**Тема 7. Фінансова і грошово-кредитна системи економіки України**	6
	Фінансова система та основні засади фінансової політики в економіці України.	

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
	Бюджетна система економіки України.	
	Податкова система та політика в національній економіці.	
	Грошова система в економіці України.	
	Банківська система економіки України.	
	Грошово-кредитна політика та її найважливіші засади.	
8.	**Тема 8. Промисловість і промислова політика в економіці України**	**6**
	Місце і роль промисловості в економіці України.	
	Розвиток базових галузей промисловості України за роки незалежності.	
	Формування і реалізація державної промислової політики в Україні.	
9.	**Тема 9. Сільське господарство та основні напрями аграрної політики в економіці України**	**6**
	Місце і роль сільського господарства в економіці України.	
	Основні напрями аграрної політики в Україні.	
	Формування і функціонування аграрного ринку в економіці України.	
10.	**Тема 10. Модель інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України**	**6**
	Інвестиції та основні напрями інвестиційної політики в економіці України.	
	Сутність інноваційної моделі розвитку національної економіки.	
11.	**Тема 11. Модель формування екологічно збалансованої економіки України**	**6**
	Екологічна ситуація в національній економіці та реалізація моделі екологічно збалансованої економіки.	
	Державна екологічна політика та напрями її розвитку.	
	Організаційно-правові засади формування екологічно збалансованої економіки в Україні.	
12.	**Тема 12. Зовнішньоекономічна стратегія розвитку України**	**6**
	Зовнішньоекономічна стратегія та її складові.	
	Співробітництво України з міжнародними організаціями.	
	Разом	**72**

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують під час лекцій. Воно виконується у вигляді реферату. Вибір теми реферату здійснюється кожним студентом індивідуально.

Під час написання студентом реферату необхідно дотримуватися таких вимог щодо його оформлення:

- завдання виконується комп'ютерним набором або пишеться від руки чітким, акуратним почерком на листках формату А4;
- комп'ютерний набір здійснюється шрифтом Times New Roman, кегль 14, інтервал – 1,5, нумерація сторінок ставиться у правому верхньому кутку. Поля : верхнє і нижнє – 2 см., ліве – 3 см., праве 1 см.;
- на титульній сторінці вказується: назва теми, спеціальність, прізвище та ініціали студента, номер групи, назва дисципліни (додаток А);
- в кінці роботи наводиться перелік використаних джерел (додаток Б), ставиться дата виконання роботи і підпис студента.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Теорії національної економіки у поглядах видатних українських учених-

економістів.

2. Сучасні концепції та теорії розвитку національної економіки (середина XX і початок XXI ст.)
3. Концепція людського розвитку та її реалізація в Україні в умовах війни.
4. Вплив війни та стан і джерела формування грошових доходів населення в економіці України.
5. Економічні кризи та особливості їхнього виникнення в економіці України до і під час війни.
6. Роль держави у подоланні кризових явищ в економіці України в умовах війни.
7. "Тіньова економіка" в Україні та її особливості в умовах війни.
8. Чинники забезпечення національної економічної безпеки в Україні в пост-воєнний період.
9. Ринки природних монополій та їхнє державне регулювання в економіці України в умовах війни.
10. Чинники і перспективи завершення приватизації в економіці України в контексті її пост-воєнної відбудови.
11. Державне регулювання зайнятості та його головні напрями в умовах війни в економіці України.
12. Формування інноваційної зайнятості в економіці України та вплив на неї війни.
13. Стан і перспективи розвитку ринку праці в умовах війни та пост-воєнної відбудови економіки України.
14. Стан реформування пенсійної системи та його особливості в економіці України в умовах війни.
15. Державний борг, його структура і динаміка в економіці України в умовах війни.
16. Державна промислова політика, її особливості та перспективні напрями в умовах пост-воєнної відбудови економіки України.
17. Розвиток цифрової економіки в України та її роль в післявоєнній відбудові економіки України.
18. Формування ринку IT-послуг в економіці України та його значення для післявоєнної відбудови.
19. Стан формування креативного сектору в економіці України в умовах війни.
20. Чинники розвитку сектору інформації та комунікації в економіці України в умовах війни.
21. Становлення і перспективи розвитку фермерства в економіці України в умовах її післявоєнної відбудови.
22. Стан реформування сільського господарства в економіці України та його відновлення після війни
23. Становлення і перспективи розвитку інформаційної економіки в Україні в умовах війни.
24. Забезпечення енергоефективності та енергетичної безпеки в контексті післявоєнної відбудови економіки України
25. Стан і перспективи розвитку іноземного інвестування в контексті

післявоєнної відбудови економіки України
26. Інноваційний потенціал економіки України в умовах її післявоєнної відбудови .
27. Ноосферна модель збалансованого розвитку національної економіки України.
28. Економічний інструментарій екологічної політики та його застосування в економіці України в умовах війни.
29. Перспективні напрями інтеграції економіки України у світове господарство в умовах війни.
30. Стратегічні засади і пріоритети економічної інтеграції України до Європейського Союзу в контексті післявоєнної відбудови країни.

8. Методи навчання

Результати навчання	Методи навчання і викладання	Методи оцінювання досягнення результатів навчання
ПРН1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти 8 користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу. ПРН2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя. ПРН3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки. ПРН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем. ПРН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади). ПРН6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності. ПРН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки. ПРН8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач. ПРН9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави. ПРН10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності. ПРН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин. ПРН12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати. ПРН14. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку. ПРН15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні	– вербальний метод (лекція, дискусія тощо) – методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо) – робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо) – кейс-метод (вирішення ситуацій, розв'язання завдань тощо)	Усне та письмове опитування, тестування, виконання індивідуальних завдань, виконання групових завдань, проведення екзамену.

ПРН20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами. ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів. ПРН22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах. ПРН23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення ПРН24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей		

9. Методи контролю

Для визначення рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи (засвоєння навчального матеріалу) використовують такі методи контролю:

- поточний контроль (усне та письмове опитування, проведення контрольних замірів знань, тестування);
- підсумковий контроль (екзамен).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												Сума
Змістовий модуль № 1						Змістовий модуль № 2						
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12	
8	8	8	8	8	10	10	8	8	8	8	8	100

Оцінювання знань студентів здійснюється на підставі результатів поточного та підсумкового контролю за 100-бальною шкалою. Залікова оцінка з дисципліни "Економіка України" складається із суми балів за поточний і підсумковий контроль та виставляється за такою шкалою (табл. 1).

Таблиця 1

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ЄКТС	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою для заліку
A	90–100	зараховано
B	81–89	
C	71–80	
D	61–70	
E	51–60	
FX	21–50	не зараховано з можливістю повторного складання
F	0–20	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни складається з:

- інтерактивного комплексу навчально-методичного забезпечення дисципліни;

- конспекту лекцій на паперовому та електронному носіях;
- навчальних завдань для практичних занять на паперовому та електронному носіях;
- тестових завдань на паперовому та електронному носіях;
- друкованого роздаткового матеріалу.

12. Рекомендована література

Базова

1. Гринів Л. С., Кічурчак М. В. Національна економіка України: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 470 с.
2. Економіка України: національна стратегія розвитку / [Л. С. Гринів, О. В. Стефанишин, М. В. Кічурчак та ін.]; за ред. проф., д.е.н. Л. С. Гринів. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. 444 с.
3. Проект плану відновлення України. Матеріали робочої групи "Відновлення та розвиток економіки". Лугано: Національна Рада з відновлення України від наслідків війни, 2022. 81 с.

Допоміжна

1. Гринів Л. С. Екологічна економіка: Навчальний посібник. Львів: "Магнолія 2006", 2010. 358 с.
2. Злупко С. Економічна історія України / С. Злупко. К.: Знання, 2006. 367 с.
3. Національна економіка: навч.-метод. посібник / [О. Є. Кузьмін, У. І. Когут, І. С. Процик, Г. Л. Вербицька]; за заг. ред. О. Є. Кузьміна. Львів: Вид-во Національного університету "Львівська політехніка", 2010. 188 с.
4. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Проект – 2017. ПроООН, 2017. 112 с. Режим доступу: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf.

13. Інформаційні ресурси

1. Бібліотеки:

- економічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, проспект Свободи, 18);
- Львівський національний університет імені Івана Франка (Львів, вул. М. Драгоманова, 5);
- Львівська обласна бібліотека (м. Львів, пр. Т. Шевченка, 13);
- Львівська обласна наукова бібліотека ім. В.Стефаника НАН України (м. Львів, вул. В. Стефаника, 2)

2. Джерела Інтернет:

- www.zakon.rada.gov.ua – сайт Верховної Ради України;
- www.me.gov.ua – сайт Міністерства розвитку економки, торгівлі та сільського господарства України;
- www.minfin.gov.ua – сайт Міністерства фінансів України;

- www.kmu.gov.ua – сайт Кабінету Міністрів України;
- www.sfs.gov.ua – сайт Державної фіскальної служби України;
- www.spfu.gov.ua – сайт Фонду Державного майна України;
- www.amc.gov.ua – сайт Антимонопольного комітету України;
- www.ukrstat.gov.ua – сайт Державного комітету статистики України;
- www.niss.gov.ua – сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України.

ДОДАТОК А

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Кафедра економіки України

РЕФЕРАТ З ПРЕДМЕТУ
„ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ”
НА ТЕМУ:
(НАЗВА ТЕМИ РЕФЕРАТУ)

Виконав (ла) студент (ка)
першого курсу
групи _____.
прізвище, ім’я по-батькові
студента (ки) _____

Перевірив (ла):
прізвище та ініціали викладача
_____

ЛЬВІВ – 202_

ДОДАТОК Б

Правила цитування та посилання на використані джерела

Під час написання реферату студент повинен робити посилання на джерела, інформацію чи результати аналізу з яких використано у власному дослідженні. Для обґрунтування окремих положень і висновків рефераті можуть використовуватись цитати з літературних джерел чи витяги з нормативних документів. Поряд із цитуванням думок з аналізованої праці допускається виклад чужих міркувань власними словами. У цьому разі недослівний переказ думок не береться в лапки, але це не позбавляє обов'язку зробити посилання на відповідне джерело. Посилання може бути зроблене в детальній чи короткій формі. Детальне посилання на першоджерело робиться під рискою внизу сторінки, на якій завершується цитата чи виклад чужих думок. При цьому обов'язковим є вказування прізвищ та ініціалів авторів, назви роботи, видавництва, місця і року видання, конкретних сторінок тощо.

Наприклад, студент наводить у роботі цитату з праці відомого українського економіста наступного змісту:

„Паперовими грішми, докладно кажучи, можна назвати тільки такі паперові грошові знаки, які виконують усе, що повинні виконувати гроші, - якими вимірюються ціни і яких вживають для купівлі та виплати боргів".[1]

Для оформлення детального посилання йому слід внизу сторінки під рискою подати наступну інформацію:

[1]Туган-Барановський М.І. Політична економія: Курс популярний. К.: Наукова думка 1994. С. 1 25.

Такого типу посилання нумерують послідовно в межах однієї сторінки.

Коротке посилання робиться одразу після завершення цитати чи викладу думки інших авторів шляхом вказування у квадратних дужках порядкового номера цитованої праці у списку використаних джерел та, при потребі, конкретних сторінок, які містять цитовану тезу.

В аналізованому вище випадку це мало б наступний вигляд в тексті роботи:

„Паперовими грішми, докладно кажучи, можна назвати тільки такі паперові грошові знаки, які виконують усе, що повинні виконувати гроші, - якими виміряються ціни, і яких вживають для купівлі та виплати боргів" [15, с. 125].

У списку використаних джерел цитована праця оформлена наступним чином:

15. *Туган-Барановський М.І.* Політична економія: Курс популярний. К.: Наукова думка, 1994. 264с.

Посилання на ілюстрації, формули і таблиці здійснюється в тексті роботи з допомогою їхніх порядкових номерів (наприклад, „у формулі (1.8)") та скорочень типу: „рис. 2.5", „табл. 1.4", „див. табл. 1.5".

Список використаних джерел розпочинають з нової сторінки, а самі джерела нумерують арабськими цифрами і розташовують в такій послідовності:

1) Закони України;
2) Постанови Верховної Ради та Уряду України, Укази Президента;
3) міжнародні нормативно-правові документи;
4) нормативні документи (положення, правила, інструкції) із вказуванням того, коли й ким затверджені;
5) книги, статті та інші видання кириличною абеткою в алфавітному порядку;
6) книги, статті та інші видання латинською абеткою в алфавітному порядку.

Відомості про джерела, включені до списку, слід оформляти згідно із вимогами державного стандарту.

За наявності редактора монографії його ініціали та прізвище наводяться одразу ж після прізвища четвертого автора після похилої риски і слів „За ред."

Назва видавництва може не наводитися. Якщо томи мають окремі, відмінні від назви книги заголовки, вони вказуються після номера тому і відділяються двокрапкою.

Якщо в енциклопедії виділено автора конкретної статті, вказуються його прізвище й ініціали. Для багатотомних енциклопедій вказується номер тому.

Оскільки єдиний стандарт оформлення ресурсів мережі *Internet* - відсутній, їх запис у списку використаних джерел може бути деталізований відповідно до потреб роботи.

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Монографії (один, два або три автори)	*Гринів Л.* Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001.
Монографії (чотири автори)	*Гринів Л. С., Кічурчак М. В.* Національна економіка України: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 470 с.
Монографії (п'ять і більше авторів)	Джерела інвестицій та їх економічне регулювання / Герасимчук М., Галиця І., Задорожна О. та ін. К.: Інститут економіки НАН України, 1999. 158 с.
Колектив авторів	Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця. К.: Ін-т економ. прогноз, Фенікс, 2003. 1008 с.
Перекладні видання	Економічна теорія: макро- і мікроекономіка: Навчальний посібник / За ред. З.Ватаманюка та С.Панчишина. К.: Альтернативи, 2001. 608 с.
Багатотомні видання	Іван Франко: Зібрання творів. Том 45. К.: „Наукова думка", 1986. 570 с.
Книги і частини	*Гаврилюк О. В.* Південна Корея // Панченко Є.Г., Гаврилюк О.В., Арагау Б.С. Малий бізнес у США, Канаді та країнах Західної Європи. К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 1993. С.44-50.
Збірника наукових праць	*Злупко С. М.* Інноваційно-інвестиційна стратегія регіону в системі загальнонаціональних пріоритетів // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональна науково-технічна політика: інноваційний розвиток та інформаційний простір: Зб. наук. пр. Вип. XVI / НАН України. ІРД. Львів, 2000. С. 16-22.
Журналу	*Веклич О. О.* Формування економічного механізму сталого розвитку України. *Вісник Національної академії наук України*. 2000. № 2. С. 11-14.
Енциклопедії	Альпарі // Банківська енциклопедія / За ред. А.М. Мороза.- К.: Слід, 1993. С. 15.
Тез доповідей	*Назаркевич І. Б.* Регіональна інноваційна система - необхідність сучасного розвитку економіки . *Економічна система України: минуле, сучасне, майбутнє. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 21-22 жовтня 2005 р*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2005. С.244-245.
Автореферати дисертацій	*Крупка І. М.* Макроекономічний аналіз інвестування у трансформаційній економіці України: Автореф. дис. к-та екон. наук: 08.04.01 / Львівський національний ун-т. ім. І.Франка. Львів, 2004. 20 с.
Ресурси мережі Internet	Фінансування науково-технічної діяльності в країнах ОЕСР (2005 р.). Режим доступу: http:// www.weforum.org.